

18.83x24.84	1	עמוד 39	מגזין - themarker	04/06/2018	63808490-8
הוצאה לפוע - 36770					

עו"ד רעות כהן | צילום: יחי'צ

מי ישלם את החוב?

מוסד ההוצאה לפועל חשוב, אך הוא קולע את העניים ביותר למעגל מרושע שאף אינו מביא לגביית החוב. הצעה לרפורמה // עו"ד רעות כהן

89% מהיקף החובות בהוצאה לפועל נובעים מריבית פיגורים, הצמדה, אגרות והוצאות שכר טרחה, ורק 11% הם הקן, כלומר החוב המקורי. זהו מעגל אכזרי שגורם לאנשים להישאר חייבים עד סוף חייהם בלי שום תמריץ לפעול להסדר חוב

כוי שתצליח לגבות את החוב - מתחילה לשלם קצבה לחייב שמצבו התדרדר. גם לנושה זה לא משתלם ועדיף לו לרשום את החוב כאבוד או להגיע להסדר הגיוני עם החייב מאשר להוציא כסף על ניסיון הגבייה, אולם מרביתם ממשיכים לנסות לגבות את החוב, ללא הועיל.

בנוסף, חשוב לשנות את התפיסה בקרב חייבים שהוצאה לפועל היא האויב: אומנם מדובר בגוף מעין שיפוטי שתפקידו לדאוג לזוכה, אבל מחובתו גם לדאוג לקיום בכבוד של החייב. אם החייבים לא היו תופסים את הגוף הזה ככל כך מאיים, אולי יותר היו מצ' ליחים להשתמש באפשרויות שקיימות בו כדי לדאוג לזכויותיהם. בהקשר הזה, המדינה צרי' כה להקצות משאבים לשינוי תפיסת ההוצאה לפועל, אבל גם להקצות משאבים להנגשתה. למשל על-ידי שינוי נוסחם המאיים של המכ' תבים ושינוי השפה המשפטית הנוקשה בטפסי ההוצאה לפועל.

אלו צעדים ראשוניים אולם נקיטה בהם תוביל למקסום גביית החוב ושמירה על הזכות לקיום בכבוד של החייב מצד שני. עלינו לח' שוב כיצד אנו כחברה יכולים להפחית עלויות על כלל השחקנים במשחק האבוד הזה ולפעול ליצירת מערך שמיטיב בסופו של דבר הן עם הנושים והן עם החייבים. מערך כזה יכול לה' תבסס על ערכי הגישור ויישוב סכסוכים, כלומר על הסכמה, אמפתיה ומקסום האינטרסים של שני הצדדים.

מבוססים שסביר שייוצגו על-ידי עורכי דין וימ' צו זכויותיהם.

בנוסף, פערי הכוח מובנים במערכת: הזוכים הם 'שחקנים חוזרים' במערכת, יש להם יותר ידע, משאבים, גישה וכמובן עורכי דין. לעומת זאת, 91% מהחייבים הם אנשים פרטיים שרק 9% מהם מיוצגים על-ידי עורכי דין (אלו שמ' צטיידים בעורך דין נמנים בדרך כלל על הע' שירונוים הגבוהים יותר) לעומת 94% מהזוכים (התובעים). במערכת בה פערי הכוח הם כה גדולים, אין להתפלא שחייבים עניים מידרד' רים בה יותר ויותר. לעיתים, בשל הפחד והעדר היכולת להתמודד, הפונים מגיעים אלינו לייעוץ רק אחרי זמן רב ואחרי שהתמודדו לבדם עם החוב. בשלב הזה לנו כבר יותר קשה לנו לעזור.

להפחית את הלחץ

כדי לשפר את המצב, על המדינה לאמץ גישה פרו-אקטיבית שתסייע לחייבים למצות את הזכויות שכבר קיימות להם בתוך המע' רכת, ולעודד באופן יזום את החייבים לפנות לגורמי סיוע, בהם הסיוע המשפטי של המדינה, על-ידי יידוע מתמיד על זכאותם לייצוג ללא עלות. במקביל יש להפחית את הבירוקרטיה שכרוכה בהשגת ייצוג וזכויות במערך הגבייה שכן פעמים רבות היא כשלעצמה מייאשת את החייבים. בנוסף, יש חייבים, מקבלי הקצבאות, שהמדינה כבר יודעת שהם חסרי כל - לאחר שבחנה בדקדקנות את הכנסותיהם. לחייבים אלו יש לעזור באופן אקטיבי ויזום ביתר שאת, לפני שהחוב בהוצאה לפועל תופח והופך לכדור שלג מתגלגל שלא ניתן לעצור אותו. לא ייתכן שחייבים כאלה מוגדרים כחוק כחייבים בעלי יכולת המשתמטים מתשלום.

המדינה יכולה גם להפחית את ההוצאות וריביות הפיגורים על חובות של אנשים עניים. תפקידן לתמרץ אנשים לשלם את החוב שלהם בזמן, אולם השוט של ריביות פיגורים יעיל כנגד אנשים שיש להם הכנסות, ולא פועל על אלה שאין להם דבר. גם כאשר יש סיכוי לגבות את החוב, השיטה נכשלת: החוב תופח והלחץ ממנו מדרדר את מצבו הנפשי, הבריאותי והכלכלי של החייב; ההידרדרות במצב הנפשי מובילה לחוסר יכולת לעבוד ולחיים עם תקווה, ובהמשך המ' דינה - שממנת מערכת גבייה יקרה, שאין סי'

קבל מכתב מהוצאה לפועל זה דבר מפ' חיד לכל אחד, אבל לפונים לקליניקה שלנו, שנמצאים בעוני או שבקושי מצ' ליחים לגמור את החודש, זה מפחיד במיוחד. מדובר במלכוד: אין להם כסף לשלם את החוב, אולם גם אם יפרסו להם אותו לתשלומים לפי יכולת ההחזר שלהם, ריביות הפיגורים והוצאות הגבייה הגבוהות יגרמו לכך שהחזר החודשי לא ידביק לעולם את הסכום בו החוב תופח. הנתון המצמרר הוא ש- 89% מהיקף החובות בהוצאה לפועל נובעים מריבית פיגורים, הצמ' דה, אגרות והוצאות שכר טרחה, ורק 11% הם הקן, כלומר החוב המקורי. זהו מעגל אכזרי שגורם לאנשים להישאר חייבים עד סוף חייהם בלי שום תמריץ לפעול להסדר חוב.

עיקר עיסוקינו בקליניקה הוא בשלב בו הפו' נים כבר נמצאים בחובות, בדרך כלל לבנקים, חברות אשראי, חברות סלולר, רשויות מקומיות, תאגידי מים, חברת חשמל וכדומה שנוצרו בע' קבות רכישת מצרכים חיוניים ובסיסיים כמו דיו, חינוך ובריאות. דמינו לעצמכם אם חד הורית שצריכה בתחילת כל חודש לענות על השאלה הבלתי אפשרית מה לשלם קודם: את חשבון החשמל או להסתכן בנייתוקו, או אולי לשלם לפעוטון שבין היתר מסייע לה לצאת לעבוד? האם לשלם ארנונה או להסתכן בעי' קולים? לשלם לבעלת הבית את שכר הדירה או לממן טיפול רפואי ובכך להסתכן בפינוי מהדירה? אלו שאלות אמיתיות שהפונים שלנו מתמודדים איתן כל יום.

מרבית החייבים בהוצאה לפועל הם עניים מהעשירוניים הנמוכים ביותר. נגדם נפתחים יותר תיקים ישירות בהוצאה לפועל (במקום קודם לעבור את שלב ההוכחות בבית משפט) מאשר נגד חייבים מבוססים הזוכים ליומם במ' ערכת השיפוט. החייב העני נדרש, תוך שלושים יום מרגע שנשלח לו מכתב מאיים מהוצאה לפועל, לקבל רשות להגיב, ואם יקבל רשות, התיק יעבור לבית משפט שלום שם הוא זה שיצטרך להוכיח שהוא לא חייב. לצורך כך הוא צריך ידע, ייצוג ויכולת תגובה מהירה, דבר שפ' עמים רבות אינו אפשרי בשל חסמים חברתיים, פסיכולוגיים, חסמי ידע ונגישות. התוצאה היא ששיעור ההגבלות על חייבים עניים הוא פי שניים בהשוואה להגבלות שמוטלות על חייבים

הכתבת היא עו"ד, מנהלת את הקליניקה לסיוע משפטי-אזרחי בפקולטה למשפטים באוניברסיטת בר-אילן.